

2015-01-25

S2015/06746/FST**Handläggare: Åke Nilsson**

s.registrator@regeringskansliet.se
s.fst@regeringskansliet.se

Regeringen
Socialdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Yttrande över departementspromemoria *Förebyggande och behandling av spelmissbruk (Ds 2015:48)***Inledning**

Riksförbundet för Social och Mental Hälsa, RSMH, organiserar sedan mer än 40 år på demokratisk grund människor med olika former av psykisk ohälsa. Många av våra medlemmar är personer som har eller har haft en långvarig och allvarlig psykisk ohälsa, inte sällan i kombination med olika psykiska funktionsnedsättningar. Människor vars behov av skydd, vård, stöd och service inte alltid möts på samma sätt som för övriga medborgare. Vår styrka och grunden för allt vi gör är våra medlemmars egna erfarenheter av social och psykisk ohälsa, hjälp, stöd och återhämtning.

RSMH:s grundpelare är kamratstöd och intressepolitik. Riksförbundet verkar på föreningsdemokratisk grund och är en del av Handikappförbunden och aktiv inom Nationell samverkan för psykisk hälsa (NSPH). RSMH är religiöst och partipolitiskt neutralt, men vill aktivt motverka utanförskap och diskriminering.

RSMH har beretts möjlighet att yttra sig över ovan nämnda departementspromemoria via remiss (S2015/06746/FST) 2015-10-21 och vill med anledning härav anföra följande.

Inledande synpunkter

Att regeringen nu äntligen också – genom direktiv till denna departementsutredning – lyft frågorna om hur bättre insatser kan främjas även vid icke-kemiska beroenden till en högre grad av genomlysning (jfr RSMH:s synpunkter av 2011-10-14 som framfördes i vårt remissyttrande över den dåvarande Missbruksutredningens betänkande (SOU 2011:35) "Bättre insatser vid missbruk och beroende") är något som RSMH i genuint uppskattar. Dock menar vi att direktiven från regeringen för utredningen som begränsar perspektivet till beroenden av spel om pengar, primärt så kallat hasardspelsyndrom, i grunden är olyckligt.

Vår erfarenhet är att beroenden, missbruk och destruktiva beteenden tyvärr ofta samvarierar hos individer mot bakgrund av social utsatthet och olika former av psykisk ohälsa. Att mot denna bakgrund inte anlägga en holistisk grund för att adressera en individs problematik

utan istället generellt fortsätta att agera utifrån asymmetrisk kunskap och resursfördelning är, i RSMH:s ögon, kontraproduktivt. Mer om detta nedan. På många håll i Sverige finns en god och välfungerande samverkan mellan somatisk vård, beroendevård, psykiatri, socialpsykiatri, sociala myndigheter och andra engagerade samhällsaktörer, men inte alltid och inte överallt.

Promemorian lyckas – utifrån referenser till aktuell och relevant forskning – i många avseenden på ett förtjänstfullt sätt illustrera den problembild RSMH är bekant med. Frågan är dock om dess förslag rörande samordning och resursfördelning går tillräckligt långt.

Synpunkter på promemorians förslag och bedömningar avseende Förebyggande arbete

Promemorian slår fast att den viktigaste delen i ett förebyggande arbete är en ansvarfull reglering av spelmarknaden. Tillgängligheten till spel är en av de faktorer som har starkast samband med spelproblem och då särskilt när det handlar om unga personer. När det gäller exponering och riskmiljöer riskerar dock promemorians förslag, såvitt RSMH kan bedöma, att bli något av ett slag i luften med tanke på svårigheten att begränsa marknadsföring av och direkt tillgång till spel över Internet.

Promemorian anser vidare att förebyggande arbete och behandling av spelmissbruk bör inordnas och samordnas med insatser inom alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksområdet (ANDT) samt att kommunerna får ett tydligare ansvar för att förebygga spelmissbruk. Detta genom att socialnämndens ansvar enligt socialtjänstlagen (2001:453) för att förebygga missbruk av alkohol och andra substanser utvidgas till att även omfatta spel om pengar vilket har RSMH:s fulla stöd.

Enligt promemorians förslag bör också länsstyrelserna få i uppdrag att inkludera insatser för att minska skadeverkningarna av spel i sitt befintliga arbete med ANDT-frågor. Under en inledningsperiod bör länsstyrelserna förfoga över särskilda medel för att bidra till samordning och uppbyggnad av det förebyggande arbetet på lokal nivå. Andra statliga myndigheter som Lotteriinspektionen, Socialstyrelsen, Konsumentverket, Kronofogdemyndigheten, Polismyndigheten, Kriminalvården och Statens skolverk bör uppmärksamma spelproblem i sina verksamheter när så är relevant. Här kunde förslagen, enligt RSMH, med fördel konkretiserats ytterligare.

I Folkhälsomyndighetens uppdrag bör enligt promemorian ligga att stödja utveckling av det förebyggande arbetet på nationell, regional och lokal nivå. Då ingår ansvaret att samordna berörda statliga myndigheter och att ta fram och sprida kunskap och ge vägledning till aktörer på samtliga nivåer. Särskild uppmärksamhet och kunskapsspridande ska riktas till att motverka att barn och unga börjar spela om pengar. Här har förslagen RSMH:s fulla stöd.

Att ideell verksamhet fyller en viktig funktion för att förebygga spelproblem och ge stöd till dem som har eller har haft spelproblem är vidare även RSMH:s uppfattning.

Folkhälsomyndigheten bör även (enligt promemorian) få i uppdrag att ta fram ett kunskapsstöd om spelproblem. RSMH anser när det gäller det senare att den idag på Folkhälsomyndighetens hemsida tillgängliga informationen håller en relativt god kvalitet (trots begränsningen till s.k. hasardspelssyndrom och spel om pengar).

Det är då illavarslande att regeringen i regleringsbrevet för 2016 för Folkhälsomyndigheten har meddelat minskat anslag för ANDTS-området varför myndigheten inte under 2016 kom-

mer att fördela utvecklingsmedel till projekt som syftar till att utveckla och utvärdera förebyggande metoder som motverkar spelproblem avseende spel om pengar.

Synpunkter på promemorians förslag och bedömningar avseende Vård och behandling

Socialtjänstlagen reglerar socialnämndens skyldighet när det gäller att förebygga och motverka missbruk av alkohol och andra substanser. Skyldigheten omfattar idag inte andra typer av missbruk såsom spelmissbruk. Det finns inte något särskilt ansvar för landets kommuner att förebygga spelmissbruk eller sörja för vård av personer med spelmissbruk utifrån nuvarande lagstiftning.

Hälso- och sjukvården har redan idag samma ansvar för att förebygga och behandla spelberoende som vid andra psykiatriska sjukdomstillstånd. Här finns dock, såvitt RSMH kan bedöma, ett viss mått av omstartsförvirring inom Hälso- och sjukvården då diagnosen spelberoende kategoriserades in bland andra beroendesjukdomar relativt nyligen i DSM-V och distinktionen mellan spel om pengar och andra spel förtydligades. Den svenska översättningen av DSM-V blev dessutom klar först i början av förra året (2015).

Promemorian föreslår (här hårt styrda av sina direktiv) att utvidga socialnämndens ansvar för att motverka missbruk till att även omfatta missbruk av *spel om pengar*. Socialnämnden föreslås ges ett utvidgat ansvar för att motverka missbruk av spel om pengar bland barn och unga. Detta har givetvis RSMH:s fulla stöd, men utan att vilja förfalla till moralpanik à la Dansbaneelälandet på 1920-talet vill vi ändå understryka att *andra spel och streamade serier* med mera *över Internet* där unga vänder på dygnet och går upp i flerdagsmarathon utan sömn påtalats som ett konkret problem inom bland annat skolan när man följt upp olovlig frånvaro och koncentrationsproblem bland elever.

RSMH har tagit del av berättelser från frustrerade unga och föräldrar som aktivt sökt hjälp hos specialpedagog, mentor, skolkurator och skolsköterska. Barn- och ungdomspsykiatrins kurator, sjuksköterska, läkare och psykolog för just specifikt dataspelsberoende (undagömt bland noterna till nya DSM-V) där slutligen Barn- och Ungdomspsykiatrin utifrån kliniska verktyg erkänt individen som drabbad av problematik, men ej kunnat erbjuda adekvat hjälp.

...Konstaterandet och resultatet visade på att min son har ett spelberoende. Trots dettas äger kuratorn på BUP att de har väldigt liten kunskap inom området och därför kan de inte hjälpa min son. Testet är gjort och ingen hjälp finns att få på BUP. Min son har som sagt dubbeldiagnos inom NPF samt ett dataspelsberoende och under tre års tid har han inte fått den hjälp, stöd och behandling han behöver. Jag ser hur min son mår allt sämre och ingen tycks kunna göra något för att hjälpa honom. BUP tycks inte ha tillräcklig kompetens inom missbruks- och beroendeproblematiken i kombination med NPF-diagnoser och därför väljer de att blunda inför problemet och det känns som de har givit upp på min son.

Besviken mamma hösten 2015

Därutöver kommer RSMH:s allmänna farhågor kring läget i de sociala myndigheterna i våra kommuner som redan idag på många håll synes vara belastade till bristningsgränsen med akuta kompetensförsörjningsproblem i sina kärnåtaganden. Här är frågan om inte promemorian underskattar kostnader och svårigheter innan den föreslagna reformens positiva effekter kan komma till synes på kommunal horisont.

Vidare föreslås i promemorian att kravet på överenskommelse enligt 5 kap 9 a § socialtjänstlagen samt 8 b § hälso- och sjukvårdslagen om samarbete mellan kommun och landsting rörande personer med missbruk och beroende även ska omfatta personer som missbrukar spel om pengar och att Hälso- och sjukvårdens ansvar för att beakta ett barns behov av information, råd och stöd om barnets förälder eller annan vuxen som barnet varaktigt bor med har ett missbruk utvidgas så att det även gäller vid spelmissbruk.

Arbetet bör inte minst utgå från det nationella kunskapsstödet med vägledning och rekommendationer som Socialstyrelsen fått i uppdrag att ta fram och som riktar sig till professioner i kommunal verksamhet och hälso- och sjukvård. Här kunde möjligen brukarperspektivet tydligare komma till uttryck enligt RSMH:s förmenande.

Då skälen till föreslagna lagändringarna är att underlätta för personer med spelmissbruk samt deras anhöriga att få det stöd och den behandling som de behöver likt andra med tydliga kemiska beroendeproblem har de RSMH:s fulla stöd. Detta dock givetvis beroende av att man här, som synes vara fallet, ansluter sig till den generella integritets och effektivitetsdebatt som måste präglade samhällets insatser mot beroenden och destruktiva beteenden.

Behandlingsmetoder som verkar vara effektiva på spelberoende är kognitiv beteendeterapi (KBT) och motiverande samtal (MI). Senare forskningsstudier har visat att mindre omfattande åtgärder har goda eller bättre resultat än mer omfattande behandling. Utöver KBT och MI omnämns motivational enhancement theory (MET). Erfarenheter från andra länder synes visa att egenvårdsåtgärder som behandling via telefon eller internet har goda resultat.

Enligt promemorian kan det övervägas om det inom ramen för Stödlinjen kan organiseras ett försök med en nationell tjänst för stöd och behandling via internet och telefon. Stödlinjen är en telefonlinje för spelproblem dit spelare och anhöriga kan vända sig för att få råd och stöd samt motivation till beteendeförändring. Stödlinjen drivs på uppdrag av Folkhälsomyndigheten. RSMH:s erfarenheter från bland annat den brukardrivna Nationella hjälplinjen för människor i akut psykisk kris med mera ger oss anledning att tro att detta kan vara en högst fruktbar väg att gå

Synpunkter på promemorians förslag och bedömningar avseende Ökad kunskap

Forskningsrådet Forte bör enligt promemorian ha ett utökat samordnande och samlat uppdrag för forskning inom området alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel. Folkhälsomyndigheten bör fortsätta att bedriva studien Swelogs för att kunna följa hur spelproblem utvecklas i olika grupper och vad som påverkar utvecklingen. Mot detta har RSMH inget att erinra.

Riksförbundet för Social och Mental hälsa

Jimmie Trevett
Förbundsordförande

Kristina Båth Sägänger
Kanslichef

CC: Handikappförbunden
NSPH
SKL

POSTADRESS	TEEFON	HEMSIDA	PLUSGIRO	ORG.NR	E-POST
Instrumentvägen 10 126 53 Hägersten	08 – 120 080 40	www.rsmh.se	40 62 92-3	802005-6985	rsmh@rsmh.se